

DOCENT

de lessen van

dolle mina

Van wie is de straat?

Dolle Mina vroeg met de 'Aktie hoge nood' aandacht voor het ontbreken van openbare toiletten voor vrouwen. Ze maakten duidelijk dat de openbare ruimte vooral is ingericht voor mannen. Vrouwen voelden zich op straat niet gelijkwaardig aan mannen. Met het nafluiten van mannen op straat keerden de Dolle Mina's de rollen om. Ook met vrouwenbladen, vrouwenfestivals en ontmoetingscentra eisten vrouwen hun plek in het openbare leven op.

Lesprogramma over de acties en eisen van Dolle Mina en andere actiegroepen tijdens de tweede feministische golf (1967-1990)

atria

FSTE

Dolle Mina

In 1969 is de actiegroep Dolle Mina het niet eens met de positie van vrouwen in Nederland. Ondanks dat vrouwen al bijna een halve eeuw stemrecht hebben, is de verwachting nog steeds dat vrouwen zich vooral toeleggen op kinderen krijgen, zorgen en het huishouden. Vanaf januari 1970 organiseert Dolle Mina opvallende en ludieke acties die een duidelijk boodschap overbrengen: man en vrouw moeten dezelfde keuzemogelijkheden hebben. Ook de naam van de actiegroep trekt de aandacht. Het is een verwijzing naar de feministe Wilhelmina Drucker (1847-1925). Drucker was ruim vijftig jaar vóór Dolle Mina één van de eerste Nederlandse feministes en oprichtster van de Vrije Vrouwen Vereeniging. De Vrije Vrouwen Vereeniging was in 1889 hét begin van de georganiseerde vrouwenbeweging in Nederland en heeft zich ingezet voor het recht voor vrouwen om te stemmen en de toegang van vrouwen tot arbeid.

Na de oprichting en eerste actie van Dolle Mina in 1970 ontstaan er Dolle Mina afdelingen verspreid over heel Nederland. Hoewel Dolle Mina symbool is komen te staan voor de tweede feministische golf, zijn er in deze periode ook andere feministische actiegroepen actief: Man Vrouw Maatschappij, Flamboyant, Sister Outsider en Paarse September.

Van wie is de straat?

Vrouwen voelen zich niet altijd veilig op straat. Tijdens een nafluit-actie besluit Dolle Mina in 1970 de rollen eens om te draaien. Op 24 januari dat jaar gaan Dolle Mina's de straat op, om in het openbaar mannen na te fluiten. De boodschap is duidelijk: Dolle Mina wil dat vrouwen zich gelijkwaardig en veilig kunnen voelen op straat.

Dolle Mina laat zien dat de openbare ruimte vooral is ingericht voor mannen. De actiegroep vindt het onbegrijpelijk dat vrouwen buitenshuis nergens normaal naar het toilet kunnen. Op 24 januari 1970 binden Dolle Mina's uit protest de plaskrullen (urinoirs) in de binnenstad van Amsterdam af met roze lint en spandoeken. Deze zijn per slot van rekening alleen toegankelijk voor mannen. Salomon Cohen verwijst in een gedicht, dat is opgenomen in het archief van Atria, naar deze actie van Dolle Mina:

mannen mogen gratis plassen
in zo'n prachtig steen gebouw
maar de vrouw moet geld verbrassen
die zit altijd in het nauw

De strijd om het openbaar plasrecht voor vrouwen is ook van deze tijd. In 2013 knutselen Dolle Mina's, die ook actief waren in de jaren zeventig, een toilethokje en plaatsen dat in een van de toiletloze sprinters van de NS. In 2017 vecht een jonge feministe haar wildplasboete aan wat leidt tot de actie #wildplagate. Nog steeds zijn toiletten in de openbare ruimte nauwelijks toegankelijk voor vrouwen.

Blijf-van-mijn-lijfhuizen

Niet alleen op straat voelen vrouwen zich niet altijd veilig. Wanneer er achter de deur sprake is van huiselijk geweld, kan een vrouw vaak geen kant op. In de jaren zeventig ontstaan er, soms geïnspireerd op Dolle Mina, meerdere vrouwenorganisaties door en voor vrouwen. Het eerste Blijf-van-mijn-lijfhuis is hier een voorbeeld van. Noor van Crevel is mede-oprichtster van de lesbische actiegroep Paarse September en oprichtster van het eerste Blijf-van-mijn-lijfhuis in 1974. De huizen bieden onderdak en bescherming aan vrouwen die vluchten voor hun onveilige thuissituatie. Het doel van de huizen is ook het verlenen van hulp zodat de vrouw op termijn weer een eigen, veilige plek in de samenleving kan krijgen.

Vrouwencultuur

Op 20 februari 1970 bezet Dolle Mina de redactie van het damesblad Margriet. Redactieleden krijgen stencils uitgedeeld met daarop de tekst: 'U met uw suikerzoete (ouwe) hoernalistiek bedwelmt het Nederlandse huisvrouwenproletariaat'.¹ Dolle Mina vond dat de vrouw werd kleingehouden door het vrouwenblad dat voornamelijk bestond uit huishoudelijke tips en recepten.

In 1972 ontstaan er drie feministische bladen met een geheel andere boodschap dan het damesblad Margriet. Het feministische maandblad *OPZIJ* richt zich, volgens de oprichters Hedy d'Ancona, Wim Hora Adema en Ad Werner, vooral tot de vrouwen die nog niet zien dat ze onderdrukt worden. In het tijdschrift *Paarse September. De alternatieve vrouwenkrant* dat voortkomt uit de organisatie Purperen Mien, staat het lesbisch feminisme centraal. In de *Vrouwenkrant* wordt veel informatie verstrekt over onder andere praatgroepen waarin vrouwen zich kunnen aansluiten. De vrouwenbeweging brengt via deze bladen de verschillende emancipatoire en feministische boodschappen over.

Naast de vrouwenbladen en vrouwenhulpverleningsorganisaties ontstaan er in de jaren zeventig ook vrouwenpraatgroepen, vrouwencafés en vrouwenvakantiekampen. Alles kwam samen op 14 september 1976 in het Amsterdamse Vondelpark voor het eerste Nationale Festival voor Vrouwen. Er was muziek, theater, cabaret, film en er waren kraampjes met informatie.

Solidariteit

Dolle Mina volgde vrouwenbewegingen in andere landen en toonde solidariteit met vrouwen die wereldwijd streeden voor gelijke rechten. In Amerika was de 'tweede feministische golf' in gang gezet door een boek van Betty Friedan, *The Feminine Mystique*, dat werd uitgebracht in 1963. Tijdens het éénjarig bestaan van Dolle Mina voer Betty Friedan mee op een boottocht door de grachten van Amsterdam.

In 1972 stonden in Portugal drie vrouwen - alle drie genaamd Maria - terecht. Hun boek 'Nieuwe Portugese Brieven', belichtte de ondergeschikte positie van de vrouw. Het boek werd door de Portugese overheid pornografisch genoemd en in 1972 verboden. De drie Maria's stonden terecht wegens het kwetsen van de openbare zeden en misbruik van persvrijheid. Dolle Mina toonde zich solidair met de drie Maria's via een protest. Zo werd de strijd van vrouwen voor gelijke rechten in andere landen gesteund.

¹ <https://www.stedelijk.nl/nl/digdeeper/amsterdam-magisch-centrum-kunst-en-tegencultuur-1967-1970>

- december 1969** Oprichting Dolle Mina.
- 23 januari 1970** Eerste Dolle Mina actie: bezetting van Kasteel Nijenrode.
- 23 januari 1970** Corsetverbranding bij het standbeeld van Wilhelmina Drucker in Amsterdam.
- 24 januari 1970** 1. Dolle Mina is op Amsterdamse stadhuis aanwezig om de bruiden te waarschuwen voor de slavinnenrol die ze als huisvrouw moeten vervullen.
2. **De Amsterdamse herentoiletten – de zogenaamde ‘krullen’ – worden afgezet met roze linten, als protest tegen het gebrek aan openbare damestoiletten.**
3. Actie voor meer crèches op het Beursplein.
- 29 januari 1970** Verstoring van een Miss-verkiezing.
- januari - februari 1970** Oprichting van Dolle Mina-groepen in Arnhem, Deventer, Maastricht, Leeuwarden, Tilburg, Den Bosch, Eindhoven, Breda, Vught en Groningen.
- 7 februari 1970** Utrechtse actie bij psychiaters die een abortusrapport bespraken.
- 20 februari 1970** Dolle Mina's werkgroep 'Dubbele seksuele moraal' deelt condooms uit aan leerlingen van de Huishoudschool en secretaresses.
- 20 februari 1970** Dolle Mina's bezetten de redactie van het damesblad Margriet.
- maart 1970** Oprichting Dolle Mina in België: Antwerpen, Gent, Leuven en Brussel.
- 9 maart 1970** Arnhemse crèche-actie (met opnames voor de Duitse televisie).
- 14 maart 1970** Dolle Mina deelt op een vergadering van gynaecologen in Utrecht het beginselprogramma over abortus uit. Lancering van de kreet 'Baas in eigen Buik'.
- 3 april 1970** Dolle Mina Zaandam voert een crèche-actie.
- 4 april 1970** In Arnhem begint het eerste Dolle Minacongres.
- 15 april 1970** Actie samen met leraren en actiegroep 'kabouters' tegen overvolle schoolklassen.
- 20 april 1970** AmsterdamBoldoot-actie, voor gelijk loon voor vrouwen.
- 22 april 1970** In Den Haag dringt Dolle Mina de herensociëteit De Witte binnen.
- 25 april 1970** Dolle Mina Zwolle biedt condooms aan aan de Gemeenteraad van Kampen.
- 25 april 1970** Dolle Mina demonstreert in de RAI bij de internationale huishoudbeurs. "Hoedt u voor de vergiftigers van het huishouden".
- 29 april 1970** Jezus-Mina-actie: Dolle Mina valt de gereformeerde synode in Lunteren binnen waar men een rapport over echtscheiding behandelt.
- 30 april 1970** Demonstratie 'Alles voor Eva' in Valkenburg bij de huishoudbeurs met de leus.
- 30 april 1970** 'Penis-actie' in Amsterdam van de Dolle Mina werkgroep Dubbele Seksuele Moraal.
- 1 mei 1970** Amsterdamse actie bij het Gemeentelijk Arbeids Bureau voor gelijk loon voor vrouwen.
- 1 mei 1970** Dolle Mina Utrecht voert actie tegen de ongelijke beloning van mannen en vrouwen.
- 10 mei 1970** De dag wordt uitgeroepen tot ongehuwde moederdag, met de leus 'Ongehuwde moeders zijn ook moeders'.
- 11 mei 1970** Actie 'Sla Munt uit je Schooltijd', om meisjes van 14 en 15 te stimuleren om door te leren.

- 23 mei 1970** Actie van Dolle Mina Eindhoven tegen gevaarlijke kinderspeelplaatsen.
- mei 1970** Start 'Broodje Mee'-project, voor dat overblijfmogelijkheden voor kleuters en kinderen.
- 26 augustus 1970** Amsterdam: Solidariteitsactie met de Amerikaanse vrouwen die op deze dag een staking hebben georganiseerd.
- najaar 1970** Actie tegen de volkstelling.
- 10 oktober 1970** Propagandaoptocht in Amsterdam voor het gebruik van de anticonceptiepil.
- 14 november 1970** Dolle Mina Amsterdam vraagt Sinterklaas aandacht voor de in 1969 opgerichte Stichting voor Medische verantwoorde Zwangerschapsonderbreking.
- november 1970** Publicatie van het zwartboek 'Dolle Mina Klaagt Aan'.
- 9 november 1970** Tweedaagse voorlichtingsactie 'Op de Vrouw Af'.
- 18 november 1970** Crèchedemonstratie in Den Haag samen met Man Vrouw Maatschappij en de Nationale Vrouwen Beweging.
- januari 1971** Handtekeningenactie voor Angela Davis, een zwarte Amerikaanse activiste die vervolgd werd wegens moord.
- januari 1971** Dolle Mina bestaat een jaar. Boottocht door Amsterdamse uit protest tegen het abortusbeleid.
- januari 1971** Fakkeloptocht naar standbeeld Wilhelmina Drucker.
- 3 augustus 1971** Actie tegen kabinet-Biesheuvel.
- 15 en 16 januari 1972** Vormingsweekend met als thema 'De vrijheid van de vrouw'.
- 19 februari 1972** Massale demonstratie voor een vrije abortus.
- 15 april 1972** Start van een huifkartocht door Nederland.
- 12 mei 1972** Einde huifkartocht. Bijvalsbetuingingen worden aan kamerleden aangeboden, minister Biesheuvel krijgt het logboek van de huifkartocht.
- 12 mei 1972** Schoolproject in Nijmeegse arbeiderswijk.
- november 1972** Actie tegen Utrechtse HEMA-directie, die een zwangere vrouw ontsloeg.
- 31 maart - 1 april 1973** Studieweekend in Bunnik.
- 28 april 1973** Vierde Dolle Mina-congres.
- 1 mei 1973** Start 'Werkende Wijvenplan'.
- augustus 1973** Ombudsvrouw gaat van start.
- oktober 1973** Instelling Rode Vuistprijs, voor het beste kinderboek.
- 1974** Oprichting van de stichting Uitgeverij Dolle Mina in Den Haag.
- januari 1974** **Amsterdam: actie voor vrijlating van 'de drie Maria's' in Portugal.**
- 4 maart 1974** Landelijke discussiedag over: 'Moeten alle vrouwen werken om te emanciperen?'
- 1 mei 1974** Verschijningsdatum van het boekje 'Rebelse Meiden Blijven Strijden'.
- 16 mei 1974** Nijmegen Oprichting van de projectgroep Emancipatie en Socialisme op het Derde Wereldcentrum.
- 8 juni 1974** Congres in Utrecht.
- 29 juli 1974** Dolle Mina's demonstreren, verkleed als zaadcellen, tegen het verbod op voorbehoedsmiddelen in de pauselijke encycliek Humanae Vitae.
- 30 oktober 1974** Abortusdemonstratie op het Binnenhof, samen met Man Vrouw Maatschappij.
- oktober - december 1974** Dordrecht: Cursus 'Vrouwen in deze maatschappij'.
- 1975** Actie bij de opening van 'het Jaar van de Vrouw' door koningin Juliana.
- 1976** Oprichting van de werkgroep Clitoridectomie.

Bij de kennisclip 'Van wie is de straat' hoort een werkblad voor leerlingen. Het werkblad biedt vragen voor verschillende niveaus. De vragen staan op zichzelf en zijn los van elkaar te maken: de docent kan ook een selectie van de vragen aanbieden.

Kennisclip

Om de kennisclip te bekijken ga je naar youtube en toets je in: 'De lessen van Dolle Mina' of je kopieert de volgende link en plakt deze in je browser: [atria.nl/lessen-dolle-mina](https://www.atria.nl/lessen-dolle-mina).

Tijd: 2 tot 3 minuten

De kennisclip 'Van wie is de straat' biedt een eerste kennismaking met de thema's die in het lesprogramma aan bod komen. De clip is bedoeld om de scholieren aan het denken te zetten en het gesprek op gang te brengen.

Vragen

Vraag 1 gaat over de kennisclip. Leerlingen kunnen deze vragen zelfstandig beantwoorden, maar ze lenen zich ook goed voor klassikale bespreking.

Tijd: 5 tot 10 minuten

Tijd per vraag: 4 tot 6 minuten.

Vragen 1 t/m 8 zijn gericht op de bovenbouw vmbo en havo/vwo. Bij de meeste vragen wordt gebruikgemaakt van een bron.

Klassikaal behandelen

Vraag 3D.

Tip

Voor een makkelijkere of kortere les kunnen leerlingen ook alleen de vragen 1,3,4 en 7 maken.

Verdiepende vragen

Tijd per vraag: 2 tot 5 minuten

Bij de vragen 2, 6 en 7 worden verdiepende vragen gesteld. Deze zijn gericht op havo/vwo, maar natuurlijk staat het alle leerlingen vrij om ze te beantwoorden.

Slotvraag

Tijd: 7 minuten

De slotvraag is een concluderende vraag die klassikaal kan worden besproken om het thema af te ronden.

Onderzoeksvragen

Tijd: ca. 8 minuten

Aan het einde van het werkblad staan drie onderzoeksvragen. Deze bieden extra verdieping. De onderzoeksvragen zijn gericht op havo/vwo, maar natuurlijk staat het alle leerlingen vrij om ze te maken. Een optie kan zijn om leerlingen één onderzoeksvraag te laten uitkiezen.

VRAAG 1

In de kennisclip zag je bron 1.

- A) Zoek op wat een plaskrul is en leg dit uit in je eigen woorden.
- B) Waarom plakt Dolle Mina de plaskrullen af denk je?
- C) Waarom denk je dat de Dolle Mina actie 'Aktie Hoge Nood' heet?
- D) Zijn er bij jou in de buurt (gratis) openbare toiletten toegankelijk voor vrouwen?

VRAAG 2

Bekijk en lees bron 2.

- A) Waarom moeten vrouwen een 'dubbeltje betalen'?
- B) Waarom hoeven mannen geen 'dubbeltje te betalen'?
- C) Wat is denk je de reden dat er vooral openbare toiletten voor mannen zijn? (Hint: antwoord staat in de tekst).

VERDIEPING

Lees bron 3.

- A) Waar zou de actie #Wildplaspate over gaan?
- B) Hoeveel jaren na de Dolle Mina 'Aktie Hoge Nood' werd deze actie gevoerd?
- C) Waarom weigerde Geerte de boete te betalen?

Geerte moest in 2017 voor de rechter verschijnen. Er werd besloten dat Geerte toch de boete moest betalen.

- D) Wat vind je daarvan?

VRAAG 3

Dolle Mina organiseert in 1970 en daarna verschillende acties die zich richten op gelijkwaardigheid. Dolle Mina vindt dat vrouwen, ook in het openbaar, gelijkwaardig zijn aan de man. Vrouwen moeten zich veilig kunnen voelen op straat.

Bekijk de bron 4.

- A) Omschrijf wat je op de foto ziet gebeuren.
- B) Gebeurt dit denk je vaak? Waarom wel/niet?
- C) Hoe zou de man op de foto zich voelen?
- D) Discussievraag voor in de klas: wie is er wel eens op straat nagefloten of nageroepen? Wat vond je ervan toen dit gebeurde?

Met de nafluit-actie wilde Dolle Mina de rollen omdraaien.

- E) Kun je uitleggen wat Dolle Mina daarmee bedoelde?

VRAAG 4

Dolle Mina stond niet alleen in de strijd tijdens de 'tweede feministische golf'. Er ontstonden belangrijke initiatieven en organisaties die de positie van vrouwen wilden verbeteren. De Blijf-van-mijn-lijfhuizen voor vrouwen die met partnergeweld te maken hadden zijn hier een goed voorbeeld van. Vrouwen voelen zich niet alleen op straat onveilig; als er thuis sprake is van huiselijk geweld kan een vrouw vaak geen kant op.

Bekijk en lees bron 5.

- A) Wat is het doel van een Blijf-van mijn-lijfhuis?
- B) Waarom wordt er denk je weinig over mishandeling en bedreiging van vrouwen gepraat?

De locaties van de Blijf-van-mijn-lijfhuizen zijn geheim.

- C) Waarom denk je dat dit geheim wordt gehouden?

VRAAG 5

In de Vrouwenkrant kon je informatie lezen over onderwerpen als vrouwenpraatgroepen, menstruatie en vrouwenstrijd. De medewerksters gebruikten een stencilmachine, dat is een soort printer die in de jaren zeventig nog veel werd gebruikt.

Bekijk bron 6 en lees de informatie onder de bron.

- A) Wat zijn de vrouwen op de foto aan het doen denk je?
- B) Waarom zouden ze dit in het openbaar doen?

VRAAG 6

Bekijk bron 7.

- A) Omschrijf in je eigen woorden wat je op het reclameaffiche ziet. Welk gevoel roept dit bij je op?
- B) In welke stad is deze boekhandel gevestigd?
- C) Wat voor soort boeken kun je kopen in de Dikke Trui Boekhandel?
- D) Wat is denk je het doel van de boekenwinkel?

VERDIEPING

Boekenwinkels hebben invloed op het toegankelijk maken van literatuur en kennis.

Leg in je eigen woorden uit wat voor invloed vrouwenboekhandels hadden op de 'tweede feministische golf'.

VRAAG 7

Lees eerste de vragen A, B en C en bekijk dan het fragment van het Tweede Vrouwenfestival in de openbare ruimte, namelijk het Vondelpark. Om het fragment te bekijken typ je 'Tweede vrouwenfestival in het Vondelpark' in bij Youtube.

In het filmpje zegt een geïnterviewde 'dat er een rijkdom is aan vrouwenactiviteiten'.

- A) Welke activiteiten worden er opgesomd die te zien zijn op het Vrouwenfestival?
- B) Kijk goed! Over welk onderwerp wordt er onder andere informatie verstrekt in een van de kraampjes?
- C) Heb je het antwoord op vraag B kunnen vinden in het filmpje? Leg dan in je eigen woorden uit waar dit onderwerp over gaat.

VERDIEPING

Bekijk bron 8. De geïnterviewde vrouw spreekt over 'het naar buiten brengen van vrouwenactiviteiten'.

- A) Leg uit wat zij hiermee bedoelt.
- B) Was het een geslaagde dag denk je? Waarom wel of waarom niet?

VRAAG 8

Bekijk bron 9.

- A) Beschrijf in je eigen woorden wat je ziet.
- B) Waarom vond Dolle Mina het denk je belangrijk om op straat, in de publieke ruimte, te protesteren?
- C) Heb jij wel eens op straat actie gevoerd? Zo ja, waarvoor?

SLOTVRAAG

Zoals je hebt gezien en gelezen organiseerden vrouwen zich in de jaren zeventig via acties op straat, tijdschriften, praatgroepen en festivals. Zo werd informatie verspreid over onderwerpen die voor meisjes en vrouwen belangrijk waren.

Stel je leefde in de tijd van Dolle Mina maar je had wel Instagram. Hoe zou jij Instagram gebruiken om actie te voeren voor toegankelijke openbare toiletten voor vrouwen? Leg uit welk beeld, welke tekst en hashtags je zou gebruiken in bijvoorbeeld een post of story.

ONDERZOEKSVRAGEN

Dolle Mina volgde de vrouwenbewegingen in andere landen en toonde solidariteit met vrouwen die wereldwijd streeden voor gelijke rechten.

In 1974 doet Dolle Mina een oproep tot steun van drie Portugese vrouwen. Alle drie heten ze Maria. De drie Maria's werden door de Portugese overheid vastgehouden en stonden terecht omdat ze een boek hadden uitgebracht. Ze werden door de staat beschuldigd van het kwetsen van de openbare zeden en misbruik van de persvrijheid.

Bekijk bron 10.

- A) Waar ging het boek over?
- B) Wat vind jij ervan dat de drie Maria's terecht stonden voor het misbruik van de persvrijheid? Leg je antwoord uit.

Bekijk bron 11.

- C) Wat bedoelt Dolle Mina met de uitspraak op het spandoek 'hun proces ons proces'?
- D) Kun je iets bedenken wat zich nu in andere landen afspeelt waar feministen in Nederland hun steun voor kunnen uitspreken?

VRAAG 1

- A) Een plaskrul is een urinoir dat op verschillende plekken in Amsterdam is geplaatst als openbaar toilet.
- B) Omdat de plaskrullen dan voor niemand meer toegankelijk zijn. Zo ervaren mannen die gebruik willen maken van het openbaar toilet hoe het is om, net als vrouwen, niet naar het toilet te kunnen.
- C) Letterlijke betekenis: het is de hoogste tijd en noodzakelijk (hoge nood) dat er openbare toiletten komen die toegankelijk zijn voor vrouwen. Symbolische betekenis: wanneer je heel nodig naar het toilet moet zeg je ook wel 'de nood is hoog'.
- D) Eigen invulling.

VRAAG 2

- A) Omdat ze in een winkel, café of restaurant naar het toilet gaan en daarvoor (meestal) moeten betalen. Dolle Mina gebruikt het voorbeeld van het warenhuis V&G.
- B) Omdat zij kunnen plassen in een plaskrul.
- C) Doordat vrouwen in de geschiedenis vooral binnenshuis het huishouden deden is de openbare ruimte vooral ingericht voor mannen. Mannen hebben altijd leidinggevende en bestuurlijke functies gehad waardoor er misschien minder is nagedacht over de wensen en belangen van vrouwen in de openbare ruimte.

VERDIEPING

- A) De actie #Wildplaspate gaat over openbare toiletten voor vrouwen. Deze zijn er namelijk nog nauwelijks in de publieke ruimte.
- B) 45 jaar na de eerste actie van Dolle Mina.
- C) Geerte weigerde de boete te betalen, omdat ze vond dat ze ongelijk werd behandeld. Er zijn voor vrouwen geen toiletten toegankelijk in de openbare ruimte en voor mannen wel.
- D) Eigen invulling.

VRAAG 3

- A) Een groep vrouwen fluiten een man na.
- B) Nee, en gebeurt eerder andersom. Meisjes en vrouwen worden meestal nagefloten door mannen.
- C) Eigen invulling.
- D) Eigen invulling, bediscussiëren in de klas.
- E) Dolle Mina wilde met de nafluit-actie de rollen omdraaien zodat mannen voelden hoe het is om nagefloten te worden.

VRAAG 4

- A) Een veilig onderkomen voor vrouwen die mishandeld worden thuis. Ook geven vrouwen in de Blijf-van-mijn-lijfhuizen steun en hulp aan vrouwen die daar verblijven.
- B) Er wordt weinig gepraat over huiselijk geweld omdat de mishandelde vaak bang is voor de eventuele gevolgen die dat heeft. (Bijvoorbeeld: nog meer geweld, onbegrip, etc.)
- C) Zodat de partners, door wie ze worden mishandeld, niet weten waar ze zijn. Vrouwen die verblijven in een Blijf-van-mijn-lijfhuis hoeven dus niet bang te zijn dat de degene die hen mishandelde onverwacht op de stoep staat.

VRAAG 5

- A) Afdrukken maken voor pagina's in de Vrouwenkrant of affiches ter promotie van de Vrouwenkrant.
- B) Omdat voorbijgangers dit zien en benieuwd zijn wat voor krant er precies wordt gedrukt. Het kraampje staat op het vrouwenfestival dus zo proberen de vrouwen in de kraam nieuwe lezers te bereiken.

VRAAG 6

- A) Eigen invulling. Bijvoorbeeld: twee vrouwen die een boek lezen samen en zweven. Het roept een gezellig, vrij, ontspannen en gelukkig gevoel op.
- B) Groningen.
- C) Boeken die gaan over vrouwen, emancipatie of vrouw gerelateerde onderwerpen.
- D) Om vrouwenliteratuur en informatie te verspreiden onder vrouwen en mannen.

VERDIEPING

Vrouwen konden zich identificeren met de door vrouwen geschreven verhalen waarin gedeelde ervaringen onder woorden werden gebracht. Vrouwenliteratuur hielp bij de ontwikkeling van een eigen identiteit en het creëren van een zelfbewustzijn, los van de man.

VRAAG 7

- A) Cabaret, toneel en muziek.
- B) Vrouwen in de overgang.
- C) Eigen invulling. De overgang is een fase in het leven van de vrouw waarin door hormonale veranderingen de menstruaties onregelmatig worden en uiteindelijk helemaal wegblijven. Vaak gebeurt dit zo rond de leeftijd van 50 jaar.

VERDIEPING

- A) Vrouwen hebben veel talenten die nog niet altijd zichtbaar zijn voor de buitenwereld. Met het vrouwenfestival tonen verschillende vrouwen hun activiteiten en talent voor bijvoorbeeld cabaret, muziek en toneel.
- B) Het was een geslaagde dag want het was erg druk en de sfeer was goed.

VRAAG 8

- A) Eigen invulling.
- B) Om de ruimte op straat in te nemen en aandacht te vragen voor gelijke rechten.
- C) Eigen invulling.

SLOTVRAAG

Eigen invulling.

ONDERZOEKSVRAGEN

- A) In het boek schrijven de drie Maria's over de ondergeschikte positie van vrouwen in Portugal.
- B) Eigen invulling.
- C) Proces is een ander woord voor rechtszaak. Dolle Mina steunt de Maria's bij hun proces, dus hun rechtszaak. Dolle Mina identificeert zich met de Drie Maria's. Zij vestigen, net als Dolle Mina, de aandacht op de ondergeschikte positie van van vrouwen.

Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis verzamelt, beheert en bewaart informatie over de positie van vrouwen en genderverhoudingen in de samenleving. Met haar kennisbronnen – bibliotheek, archief en onderzoek – levert Atria een bijdrage aan het debat over de positie van vrouwen in hun maatschappelijke én historische context.

Educatieplatform F-site biedt geschiedenisdocenten lesmateriaal over vrouwen uit de geschiedenis, toegespitst op de tien tijdvakken uit het geschiedenisonderwijs. Het dient ook als inspiratiemateriaal voor leerlingen die een spreekbeurt willen geven of een werkstuk willen maken over een historische vrouw. Natuurlijk is F-site er ook voor iedereen die meer wil weten over vrouwen uit de geschiedenis: van de prehistorie tot nu.

Vijftig jaar Dolle Mina

Een halve eeuw na de eerste acties heeft Dolle Mina nog steeds een iconische status. De feministische actiegroep is hét symbool geworden voor de 'tweede feministische golf'.

Lesprogramma met vier kennisclips en lespakketten

Atria en F-site presenteren vier kennisclips en bijbehorende lespakketten over de acties van Dolle Mina en andere feministische actiegroepen die tijdens de 'tweede golf' actief waren. Elke clip heeft een eigen korte docentenhandleiding, werkblad en antwoordvel.

Het lesprogramma bestaat uit vier onderdelen:

- Het keurslijf van de vrouw
- Baas in eigen buik
- Van wie is de straat?
- Feminisme voor iedereen

Archief van Dolle Mina

In de clips en het lesprogramma is veel materiaal gebruikt dat afkomstig is uit de Collectie Dolle Mina. Deze is onderdeel van de Collectie Internationaal Archief voor de Vrouwenbeweging (IAV) bij Atria. De Collectie IAV is één van de oudste collecties over vrouwen en gender wereldwijd en bestond in 2020 85 jaar.

Disclaimer

Wij hebben ons uiterste best gedaan om bronnen en rechthebbenden van het hier getoonde materiaal, te achterhalen. Indien materiaal is getoond waarvan u (mede) rechthebbende bent en u niet als bron of rechthebbende wordt genoemd, of waarvoor u geen toestemming heeft verleend, verzoeken wij u contact met ons op te nemen.

Colofon

© maart 2021

Dit lesprogramma is aangeboden en ontwikkeld door Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis, en Van Gisteren, oprichter en bestuurder van Stichting F-Site, educatieplatform over vrouwen uit de geschiedenis.

Het lesprogramma is mede mogelijk gemaakt door het Prins Bernhard Cultuurfonds en het Aletta Jacobs Fonds.

Grafisch ontwerp en opmaak

Burobraak, visual identity & social design

